

<https://helda.helsinki.fi>

Behovet av svenskkunskaper i juristyrken i Egentliga Finland

Kuosa, Anne-Maria Elisabet

Svensk-österbottniska samfundet r.f.
2022

Kuosa , A-M E 2022 , Behovet av svenskkunskaper i juristyrken i Egentliga Finland . i B Siv ,
H Bodil , N Marianne & W Anders (red) , Svenskan i Finland 19 . Svensk-österbottniska
samfundet r.f. , s. 163-177 , Svenskan i Finland 19 , Vasa , Finland , 06/05/2021 . <
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-69650-5-5> >

<http://hdl.handle.net/10138/347085>

publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

Behovet av svenskkunskaper i juristyrken i Egentliga Finland

Anne-Maria Kuosa

1. INLEDNING

Språk- och kommunikationsfärdigheter har fått en allt större betydelse i samhället och språkkunskaper är därför en viktig del av arbetslivsfärdigheterna. Detta kommer fram till exempel i en rapport där nationella centret för utbildningsutvärderingen har låtit utvärdera den högre utbildningen inom det juridiska utbildningsområdet. Enligt rapporten är språk- och kommunikationsfärdigheter en väsentlig del av juristers expertis (Mähönen m.fl. 2021, 39, 84). Språket kan till och med betraktas som juristers viktigaste verktyg: jurister kan handskas med kunskapen endast genom språket (Nordman 2008, 253).

Dagens arbetsliv är mångkulturellt, flerspråkigt och ständigt föränderligt. Språkanvändningen i arbetslivet ska således anpassas enligt de varierande kraven i olika arbetslivssituationer. (Jalkanen & Taalas 2013, 76; Vaattovaara 2017, 311.) Detta gäller också användningen av finska och svenska i Finland, och realiserar särskilt i hur svenska används i den offentliga och privata sektorn. I den offentliga sektorn har användningen av svenska ett starkt skydd. Var och en har enligt språklagen rätt att använda sitt eget språk hos myndigheter (Språklagen 423/2003, 2§). Därför ska de som avlagt en högre eller lägre högskoleexamen påvisa kunskaper i både finska och svenska i en statlig anställning (Lag om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda 424/2003, 6§). Syftet med de här lagarna är att säkerställa att språkliga rättigheter förverkligas i praktiken. Rätten att använda sitt eget språk är till exempel en avgörande del av en rättvis rättegång (Frände 1998, Grönqvist 2013). Däremot berör språklagstiftningen inte språkanvändningen i den privata sektorn. Kunskaper i svenska är dock fortfarande viktiga även i denna sektor. Sverige är en av Finlands viktigaste handelspartner och svenska används både i den interna och externa kommunikationen i företaget (Barner-Rasmussen 2011, 15; Tanner & Lassus 2018, 119, 127).

I denna artikel redogör jag för finskspråkiga juristers rapporterade användning av svenska i juristyrken¹. Jag fokuserar i synnerhet på skriftliga kommunikationssituationer enligt konferenstemat. Resultaten rapporterar jag utifrån en detaljerad behovsanalys (se t.ex. Long 2005) som bygger på en enkätundersökning och intervjuer med jurister som är verksamma både i den offentliga och privata sektorn. Mina forskningsfrågor är följande: I vilka

¹ De resultat som rapporteras i den här artikeln utgör en del av min doktorsavhandling vid filosofiska fakulteten vid Östra Finlands universitet. Svenska Kulturfonden har gett understöd till forskningen.

arbetsuppgifter behöver jurister svenska? Hurdana kunskaper i svenska behöver jurister? Hur utvecklas svensk kunskaperna i arbetslivet?

Eftersom förutsättningarna för användningen av svenska är olika i den offentliga och privata sektorn är det viktigt att granska användningen av svenska i båda. Med offentlig sektor menar jag domstolsverket, staten och kommunen samt universitet och högskolor, med privat sektor advokatbyråer, bank- och finanssektorn och företag. Jag undersöker respondenternas skriftliga kommunikation med jurister och lekmän. Med jurister menar jag personer som har avlagt juris magister examen och är sysselsatta i juristyrken, med lekmän icke-jurister som inte har någon juridisk utbildning, t.ex. parterna i ett mål eller advokaternas klienter.

2 FORSKNINGSOVERSIKT

Juridiskt språk kan definieras på många olika sätt. Det har många syften och används av flera olika juristgrupper som till exempel lagstiftare, tjänstemän, domare, advokater och forskare (Eriksson 1999, 35–36; Mattila 2002, 5). Även myndigheternas språk har en anknytning till juridiskt språk (Nordman 2008, 251). I den här artikeln definierar jag juridiskt språk som det språk som jurister verksamma både i den offentliga och privata sektorn använder i sina arbetsuppgifter. Jag betraktar juridiskt språk således ur en funktionell och pragmatisk synvinkel (se t.ex. Engberg 2013, 27–28; Galdia 2009, 37). Centralt är då språkanvändningen och kommunikationen (Kalverkämper 1998, 42). Juristers arbete består av att utreda och analysera samt att hitta lösningar på olika rättsliga problem (Jensen, Rylander & Lindblom 2007, 13), och i det här arbetet har juridiska texter en avgörande roll (Busse 2000, 664).

Juridiska textgenrer är mångfacetterade. Landqvist (2016) betonar de olika syften som juridiska texter har och talar om texter för lagstiftning, till exempel texter som meddelar och tolkar rättsregler, texter för rättskipning, exempelvis domar och beslut samt juridiska handböcker för lekmän. Även avtal och dokument (Hoffman 1998) och vetenskapliga texter inom juridiken (Busse 2000) kan definieras som juridiska texter. Juridiska textgenrer är ofta av formell karaktär (Mattila 2002, 60). Utöver juridiska texter skriver jurister också andra arbetslivstexter. Exempel på arbetslivstexter är mötesanteckningar och protokoll samt brev och meddelanden (Ehrenberg-Sundin, Lundin, Wedin & Westman 2008). De här texterna är av varierande formalitetsgrad. Till exempel protokoll kan vara formella, e-postmeddelanden till klienter däremot till och med mycket informella.

I sina arbetsuppgifter kommunicerar jurister med andra jurister, experter inom andra områden och lekmän (Landqvist 2010, 4). För att kunna kommunicera också med personer som saknar juridisk utbildning behövs kunskapen att förklara komplicerade juridiska detaljer, till exempel komplexa avtalsvillkor. För att förmedla det juridiska innehållet räcker således inte endast

förändringar i språkets yttre struktur och ordval (Gunnarsson 2009, 125; Engberg & Janich 2007, 219).

Särskilt i arbetslivets utmanande situationer är olika kommunikationsstrategier nödvändiga. Exempel på strategier är parafrasering eller att man ber om hjälp eller klarifikation (Dörnyei & Scott 1997, 188–194). I arbetslivet används därtill allmänna strategier som till exempel förberedelser och efterarbete samt samarbete med andra (Heittola 2017, 275–276.) I synnerhet när det är fråga om andraspråksanvändning kan dessa strategier bidra till att man klarar av utmanande situationer till och med med bristande språkkunskaper (Härmälä 2008, 239). Om man kan utföra sina arbetsuppgifter på ett ändamålsenligt sätt är språkkunskaperna funktionella även om språket inte är fullständigt (Suni 2011, 16). I arbetslivet kan således även måttliga språkkunskaper bidra till att en del av arbetsuppgifterna kan utföras på ett främmande språk (Engberg 2016, 430).

3. MATERIAL OCH METOD

Användningen av svenska i juristyrken rapporteras utifrån en enkätundersökning (N=43) samt semistrukturerade intervjuer (N=8) av finskspråkiga jurister verksamma i den offentliga och privata sektorn. I undersökningen följer jag forskningsetiska principer. Alla informanter gav tillstånd till att deras svar får användas som forskningsmaterial och informanterna deltog frivilligt i undersökningen.

Enkätfrågorna utformades utifrån tidigare enkäter (Karjalainen & Lehtonen 2005) och tidigare forskning om juridiskt språk och arbetslivskommunikation. Enkäten innehåller 13 flervalfrågor varav fem fokuserar på skriftliga kommunikationssituationer och två korta fria svar som kompletterar de numeriska svaren. Därtill innehåller enkäten sju frågor om respondenternas bakgrund och en fråga om deltagande i intervjun. Det var möjligt att lämna frågorna obesvarade och på de flesta frågorna fanns möjligheten att välja flera alternativ. Inbjudan att besvara Webropol-enkäten riktades till medlemmar av lokalavdelningen i Egentliga Finland i Suomalainen lakimiesyhdistys i maj 2013. Jag valde att fokusera på den lokala avdelningen i Egentliga Finland eftersom andelen svenskspråkiga i Åbo (5,5 %) motsvarar andelen svenskspråkiga i hela landet (5,2 %) (år 2020) (Statistikcentralen).

Enkäten besvarades av 43 jurister, varav 33 arbetade i den offentliga sektorn och tio i den privata sektorn. Sjutton av respondenterna i den offentliga sektorn arbetade i domstolsverket, tio vid ett universitet eller högskola, fyra hos staten och två i kommunen. I den privata sektorn arbetade sex respondenter på en advokatbyrå, tre inom bank- och finanssektorn och en på ett företag. Den största delen av respondenterna (38/43) hade varit i arbetslivet längre än sju år.

Syftet med de semistrukturerade intervjuerna var att få mera detaljerad information om användningen av svenska i juristyrken. Intervjun innehåller följande fyra teman: den upplevda användningen av svenska i juristyrken och

användningen av strategier, svenskans ställning på arbetsplatsen, tillräckligt bra kunskaper i svenska i arbetslivet och utvecklandet av svenskkunskaperna i arbetslivet. Intervjuerna utfördes hösten 2016. Hälften av respondenterna arbetade i den privata och hälften i den offentliga sektorn. I den offentliga sektorn var två respondenter sysselsatta av domstolsverket och en av kommunen. En respondent arbetade vid ett universitet. I den privata sektorn arbetade två respondenter i bank- och finanssektorn, en på ett företag och en på en advokatbyrå. Intervjuerna utfördes på finska. Längden av intervjuerna varierade mellan 39 och 87 minuter och data består av 154 sidor transkriberat material.

Frågorna i enkäten och i intervjuerna formulerades på ett sådant sätt att data kunde analyseras både utifrån en kvalitativ och kvantitativ ansats. Detta val av analysmetoder bidrog till att användningen av svenska kunde kartläggas på en djupare nivå. Det kvantitativa materialet i denna studie består av både numeriska enkätsvar och kvantifiering av intervjuerna. Dessa data analyserades med icke-parametriska metoder för små data (se t.ex. Metsämuuronen 2010) och resultatet presenteras med hjälp av frekvenser. I analysen utgår jag ifrån textens mål och syfte och delar de texter som jurister skriver in juridiska texter och arbetslivstexter, det vill säga texter som inte kan definieras som juridiska texter i en speciell betydelse. Juridiska texter delar jag in domar och beslut, juridiska dokument som till exempel avtal och vetenskapliga texter. Arbetslivstexter delar jag in utlåtanden, mötesanteckningar och e-postmeddelanden.

De transkriberade intervjuerna och de fria enkätsvaren analyseras med hjälp av kvalitativ materialbaserad innehållsanalys. Data kategoriserades, abstraherades och tolkades på en högre abstraktionsnivå (se t.ex. Tuomi & Sarajärvi 2018). Denna tolkningsprocess resulterade i teman som beskriver användningen av svenska i arbetslivet i de olika branscherna. Jag redogör för användningen av svenska med hjälp av tabeller och illustrerar resultatet med citat ur intervjuerna. Koden Int hänvisar till intervju och Enk till enkät, koden O till offentlig och P till privat sektor.

Som fenomenografisk forskning har studien som mål att beskriva olika uppfattningar om det undersökta fenomenet (se Kakkori & Huttunen 2014). Eftersom data är begränsade kan resultaten inte generaliseras. Studien ger dock värdefull information om den rapporterade användningen av svenska i juristyrken.

4. RESULTAT

4.1 Hur viktiga är svenskkunskaper i juristyrken?

Kunskaper i svenska kan anses vara viktiga i juristyrken. Alla respondenter rapporterade att de använder svenska på något sätt i olika muntliga eller skriftliga kommunikationssituationer, även om de inte använder svenska dagligen. Enligt enkätsvaren ansåg drygt tre fjärdedelar (32/42) av

respondenterna att kunskaper i svenska är en betydande del av deras expertis och drygt hälften (26/41) berättade att deras svenkunskaper hade förbättrat deras karriärmöjligheter.

Respondenterna uppgav att de gärna arbetar på svenska men var oroliga över att det inte alltid är möjligt att använda svenska i arbetslivet. I synnerhet i den offentliga sektorn kan svenskspråkiga ärenden överföras till dem som har svenska som modersmål. Detta ifrågasatte respondenterna och efterlyste flera möjligheter också för finskspråkiga jurister att arbeta på svenska (ex. 1).

(1) jag tycker att det [att arbeta på svenska] skulle kunna basera sig på frivillighet eller typ tidsbundenhet och de [arbetsgivaren] skulle kunna ge en möjlighet att försöka (IntO4)²

Att arbeta på svenska skulle enligt den här respondenten kunna stödja utvecklandet av de egna språkkunskaperna. Om möjligheten att använda svenska fanns upplevde respondenterna att deras kunskaper hade utvecklats i arbetslivet (ex. 2).

(2) I början av var det utmanade att arbeta på svenska, nuförtiden är det en del av min vardag. (EnkP3)

Den här respondenten berättade att det i början av karriären hade känts svårt att arbeta på svenska. Hen hade ändå ansträngt sig och språkkunskaperna hade utvecklats till en sådan nivå som är tillräckligt bra för att utföra olika sakkunniguppdrag inom juridiken.

4.2 Vilka texter skriver jurister på svenska?

Jag var intresserad av vilka texter respondenterna skriver på svenska när de sköter sina arbetsuppgifter. Respondenterna kunde välja flera texter och specificera vilka juridiska texter eller arbetslivstexter de skriver. Textgenrerna illustreras i tabell 1.

TABELL 1 Texter som skrivs på svenska i arbetet (enkät N =43)

texter	offentlig sektor	privat sektor	totalt
e-postmeddelanden	17	9	26
domar och beslut	13	2	15
texter på basen av ett samtal eller ett anförande	10	5	15
juridiska dokument	3	6	9

² Översättningen av citaten från finska till svenska Anne-Maria Kuosa.

vetenskapliga texter	7	1	8
mötesanteckningar	2	4	6
utlåtanden	1	5	6
jag skriver inte alls på svenska	6	1	7
totalt	33	10	43

Nästan alla respondenter uppgav att de skriver texter på svenska. Endast sju respondenter berättade att de inte alls skriver på svenska. E-postmeddelanden utgör den vanligaste textgenren: över hälften (26/43) av respondenterna skriver e-postmeddelanden. Detta stämmer överens med tidigare forskning av bland annat Karjalainen och Lehtonen (2005) samt Vaattovaara (2017). E-postmeddelanden är vanliga texter i arbetslivet.

Cirka en tredjedel (15/43) rapporterade att de skriver domar och beslut och nio (9/43) att de skriver juridiska dokument. Respondenterna nämnde köpebrev, familjerättsliga dokument, processuella dokument som till exempel besvär, utsaga samt stämningsansökan. Enstaka respondenter berättade att de skriver vetenskapliga texter, mötesanteckningar och utlåtanden. Också andra textgenrer nämndes, till exempel undervisningsmaterial, föredrag, förkortningar av revisionsberättelser samt översättningar från finska till svenska och svenska till finska. Cirka en tredjedel (15/43) uppgav att de skriver texter utgående från ett samtal eller ett muntligt anförande. Detta tyder på att i olika arbetslivssituationer behövs både muntliga och skriftliga kunskaper.

Att skriva på svenska var något vanligare i den privata sektorn än i den offentliga sektorn. Till exempel uppgav nästan alla respondenter (9/10) i den privata sektorn att de skriver e-postmeddelanden, i den offentliga sektorn däremot cirka hälften (17/33). Detta tyder på att det finns flera direkta kontakter med kunder i den privata sektorn. Arbetsuppgifterna i den privata och offentliga sektorn varierar, vilket förklarar skillnaden i frekvenserna i juridiska dokument och domar och beslut.

Alla intervjuade jurister berättade att de skriver på svenska. I tabell 2 illustreras de texter respondenterna uppgav. Siffran i den högra spalten hänvisar till hur många respondenter nämnde texten i fråga.

TABELL 2 Texter som skrivs på svenska i arbetet (intervjuer N =8)

texter	antalet respondenter
juridiska dokument (t.ex. avtal)	5
e-postmeddelanden	3
domar och avgöranden	2
mötesprotokoll	1

Intervjuerna stöder analysen av enkätsvaren. Respondenterna nämnde både juridiska texter som dokument (5/8) och domar och avgöranden (2/8) och arbetslivstexter som e-postmeddelanden (3/8) och mötesprotokoll (1/8). Det här resultatet berättar om mångfalden av olika textgenrer i juristyrken.

4.3 Vem skriver jurister till?

Dagens arbetsliv förutsätter kommunikation med olika slags mottagare. Detta kom fram också när respondenterna svarade på frågan "Till vem skriver du texter på svenska?". Svaren illustreras i tabell 3.

TABELL 3 Texter skrivna till olika mottagare

mottagare	offentlig sektor	privat sektor	totalt
till lekmän	17	9	26
till jurister	14	6	20
till andra	3	3	6
totalt	28	9	37

Något flera respondenter uppgav att de skriver till lekmän (26/37) än till andra jurister (20/37). Sex respondenter berättade att de skriver till andra, dessa var finska och svenska myndigheter, andra kolleger än jurister, huvudmän och studerande. Kontakter med lekmännen var vanligare i den privata sektorn (9/9) än i den offentliga sektorn (17/28). Detta tyder på att det finns flera kontakter med klienter i den privata sektorn.

Intressant är om det finns skillnader i språkanvändningen när jurister skriver till de ovan nämnda grupperna (tabell 4).

TABELL 4 Skillnader i texter till olika mottagare

	offentlig sektor	privat sektor	totalt
ingen skillnad i språkanvändningen	8	1	9
vet inte	6	2	8
det finns skillnader i språkanvändningen	2	5	7
totalt	16	8	24

Svaren mellan "ingen skillnad i språkanvändningen" och "det finns skillnader i språkanvändningen" fördelade sig jämnt. Det finns dock små skillnader mellan

den offentliga och privata sektorn. I den offentliga sektorn uppgav endast enstaka respondenter (2/16) att de skriver på ett annat sätt till olika mottagare. I den privata sektorn däremot uppgav över hälften (5/8) att det finns skillnader. Den här skillnaden kan tyda på att det finns mera variation i skriftlig kommunikation i den privata sektorn. Arbetsuppgifterna kan kräva mera kommunikation per e-post med till exempel huvudmannen. I den offentliga sektorn, i synnerhet i domstolsverket, är språkanvändningen däremot formell och reglerad och detta kan påverka också språket i direkta kontakter med allmänheten. Detta var respondenterna medvetna om och kritiserade den traditionsenliga språkanvändningen (ex. 3).

(3) jag tycker att det borde vara lätt att förstå förvaltningsspråket, och inte bara att krångliga meningar är ett självändamål (IntO3)

Jag tolkar detta citat som ett tecken på att språkanvändningen i den offentliga sektorn är i förändring.

Mottagaranpassad språkanvändning berör inte endast språkets yttre struktur eller ordval utan är snarare förknippad med mottagarens juridiska kunskaper, vilket framgår av följande två citat:

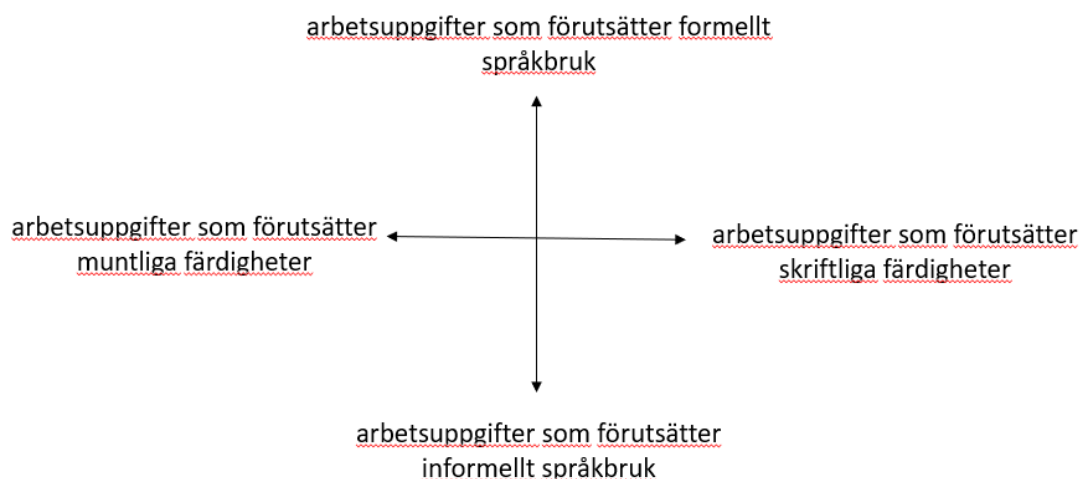
(4) man behöver inte förklara mycket till juristerna, de liksom vet vad jag menar om de är förtrogna med det här rättsområdet (IntP7)

(5) för lekmännen kan ärenden vara svåra, därför tar det mycket tid att förklara dem (EnkO2)

Dessa respondenter upplevde att det är lättare att kommunicera med en jurist än med en lekman. En jurist förstår juridiska termer och det juridiska innehållet. Lekmannen, till exempel klienten, behöver däremot ofta en förklaring av innehållet och denna förmedling av kunskap upplevs ofta som tidskrävande. Enligt tidigare forskning om arbetslivskommunikationen har till exempel poliser likadana utmaningar när de använder svenska i kontakter med kunder. Poliserna var ofta vana vid att använda fackspråkliga termer men att förklara komplicerade ärenden på vardagsspråk kändes svårt (Heittola 2017, 134).

4.4 Hurdana kunskaper i svenska behövs i juristyrken?

Ovan har jag beskrivit vilka texter och till vem respondenterna skriver i sina arbetsuppgifter. I det här avsnittet går jag närmare in på hurdan bild som kan tecknas av svenskkunskaperna i juristyrken. Analysen visar att svenskkunskaperna i arbetslivet är varierande. Följande fyrfältstabell (figur 1) belyser den här variationen.

FIGUR 1 Arbetsuppgifterna som förutsätter svenska i juridiska yrken (Kuosa 2020, 163).

Juridiska uppgifter förutsätter både skriftliga och muntliga färdigheter, och ofta en kombination av dessa. Ett avtal uppstår som resultat av avtalsförhandlingar, domaren skriver domen utgående från den bevisning som lagts fram i en muntlig huvudförhandling. Utöver den här dimensionen är formellt och informellt språkbruk centrala faktorer både i muntliga och skriftliga kommunikationssituationer. Vissa arbetsuppgifter förutsätter formellt språkbruk, t.ex. att skriva domar och avgöranden, medan i vissa arbetslivssituationer är mera informellt språk naturligare, t.ex. i e-postmeddelanden till kollegerna och klienterna. Den här variationen ger en bild av språket som ett kontextbundet fenomen (jfr Vaattovaara 2017).

Intressant att notera är hurdan attityd respondenterna hade till grammatiska fel. Respondenterna var mera benägna att godkänna grammatikfel när de skriver informella arbetslivstexter till lekmännen (ex. 6).

(6) när jag skriver till lekmännen bryr jag mig inte så mycket om grammatiken (EnkP29)

Samma inställning till grammatikfel kom fram när respondenterna berättade om informella muntliga kommunikationssituationer. Däremot är kravet på grammatisk korrekthet högre i formella juridiska texter, som till exempel i domar och beslut. Det är ytterst viktigt att innehållet förmedlas på ett förståeligt sätt och språkfelen får inte äventyra detta (ex. 7).

(7) att om jag gör ett sådant språkfel att man inte kan förstå vad jag menar [--] men om det är fråga om ordföljden eller annat så spelar det ju ingen roll (IntO2)

Som den här respondenten betonade, påverkar små grammatikfel som till exempel fel i ordföljden inte nödvändigtvis innehållet i texterna. Andra likadana

grammatikfel som respondenterna nämnde var substantiv- och adjektivändelser och artikelbruket. Viktigare än grammatiskt korrekt språk tycks vara att arbetsuppgifterna kan utföras på ett ändamålsenligt sätt.

4.5 Vilka strategier använder jurister när de skriver på svenska?

Respondenterna rapporterade om de strategier de använder när de skriver på svenska. Utöver de traditionella hjälpmedlen som till exempel ordböcker uppgav respondenterna att de använder också andra strategier. I ett tvåspråkigt land har vi tillgång till lagar och myndighetstexter på både finska och svenska, och den här möjligheten utnyttjar respondenterna (ex. 8).

(8) jag kollar i Finlex och ibland är det bara så att jag tittar på nätsidorna av någon tvåspråkig kommun (IntO3)

Eftersom många juridiska texter följer en viss struktur är det möjligt att använda färdiga mallar eller tidigare avgöranden i skrivprocessen, som den här respondenten berättar:

(9) eftersom man kan hitta alla avgöranden och använda sökord och då hittar du någon text som du kan titta på (IntO4)

I domstolarna används färdiga mallar för t.ex. kallelser. Om det är fråga om en dom eller ett beslut kan tidigare texter användas som hjälpmedel, och detta underlättar arbetet. Respondenterna var medvetna om att språket i äldre texter kan vara ålderdomligt och krångligt och betonar därför en kritisk inställning till de texter som används som modeller.

Samarbetet med svenskspråkiga kolleger uppskattas i arbetslivet, som den här respondenten rapporterar:

(10) om vi har haft någon svenskspråkig [--] domare så har jag bett hen att korrekturläsa (IntO3)

Genom att skriva tillsammans och att läsa varandras texter eftersträvas kvalitet både i den offentliga och privata sektorn: klienten har rätt att få en så felfri dom eller beslut eller ett så felfritt avtal som möjligt. De respondenter som arbetade i den offentliga sektorn berättade att de tidigare hade kunnat anlita en översättare men att detta hade blivit sällsyntare. I den privata sektorn rapporterade respondenterna att de anlitar översättare om det är fråga om något främmande språk men inte när det är fråga om en text på svenska.

Respondenterna berättade att arbetet på svenska kräver mera tid än arbetet på deras modersmål finska eller på engelska. I den privata sektorn används engelska regelbundet, och då upplevs språket som ett naturligt arbetsspråk.

Svenska används däremot inte dagligen och därför är användningen av svenska mer tidskrävande (ex. 11).

(11) att skriva texter på svenska, också e-postmeddelanden, kräver åtminstone fem gånger mera tid och nerver än att skriva motsvarande texter på finska, och det är nog ganska harmligt (EnkP2)

Att skriva på svenska kräver ihärdighet och tid, men respondenterna tycks anstränga och anpassa sig och klarar av arbetsuppgifterna även på svenska. Det faktum att arbetet på svenska kräver mera tid kan dock upplevas som en belastande faktor i dagens hektiska arbetsliv.

5. SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION

Ovan har jag utifrån enkät- och intervju svaren utrett finskspråkiga juristers användning av svenska i skriftliga kommunikationssituationer i Egentliga Finland. Resultaten visar att svenska upplevs som ett viktigt språk i juristyrken på det här området. Undersökningen är lokal och därför kan resultaten inte generaliseras. De språkliga förhållandena varierar i Finland, och en motsvarande undersökning i andra delar av landet skulle kunna ge andra resultat. Undersökningen bidrar ändå till ökad förståelse av användningen av svenska i synnerhet i tvåspråkiga områden men resultaten kan också användas som utgångspunkt för framtida undersökningar i juristyrken i andra delar av landet.

Den rapporterade svenskanvändningen i skriftliga kommunikationssituationer är mångfacetterad. De texter respondenterna skriver på svenska representerar olika genrer och är av varierande formalitetsgrad. Respondenterna rapporterade att de skriver både juridiska texter, som till exempel domar och beslut, och arbetslivstexter som till exempel e-postmeddelanden och mötesanteckningar. Juridiska texter är av hög formalitetsgrad och det ställs höga krav på de här texterna. Däremot är arbetslivstexter, i synnerhet e-postmeddelanden, mera informella. Respondenterna var mera benägna att godkänna små grammatikfel som till exempel fel i substantiv- och adjektivändelserna i de här informella arbetslivstexterna. I den privata sektorn var det något vanligare att skriva på svenska än i den offentliga sektorn, vilket var överraskande. Kunskaper i svenska är ett behörighetsvillkor i den offentliga sektorn, medan det i den privata sektorn inte ställs några formella krav på svenskkunskaperna.

Respondenterna rapporterade att de skriver texter på svenska till andra jurister, experter inom andra områden och lekmän. De är medvetna om att lekmän behöver mera stöd för att förstå det juridiska innehållet medan jurister med hjälp av sin juridiska expertis lättare förstår innehållet och syftet med texterna. De respondenter som arbetar i den privata sektorn uppgav att de anpassar texterna beroende på målgruppen. I den offentliga sektorn berättade däremot endast enstaka respondenter att det finns skillnader i deras språkanvändning. Detta tyder på att språkanvändningen i den privata sektorn är

ledigare, vilket å sin sida kan bero på att det finns flera direkta kundkontakter. I den offentliga sektorn, i synnerhet i domstolsväsendet, har jurister mera sällan direkta kontakter med till exempel parterna. Språkbruket i juridiska texter, som till exempel domar och beslut är formellt, till och med ålderdomligt och krångligt, och detta kan leda till ett formellt språkbruk också i arbetslivstexter som till exempel e-postmeddelanden. Respondenterna var dock medvetna om detta och efterlyste enklare och tydligare språkanvändning i arbetslivet.

I den här artikeln ligger fokuset på finskspråkiga juristers svenskanvändning, med andra ord andraspråkskommunikation. Det kan kännas utmanande att arbeta på svenska, vilket respondenterna också rapporterade om. För att klara av sina arbetsuppgifter använder de olika kommunikationsstrategier och allmänna strategier. Till exempel användningen av färdiga mallar samt myndighetstexter och lagar på båda inhemska språken underlättar skrivprocessen. Därtill bidrar samarbetet med svenskspråkiga kolleger till att finskspråkiga jurister kan skriva till exempel domar på svenska. När respondenterna hade haft möjligheten att arbeta på svenska, hade deras kunskaper i svenska utvecklats och de upplevde att de kan arbeta på svenska. Strategisk kompetens i arbetslivet utgör således en betydande del av utvecklingen av de egna språk- och kommunikationsfärdigheterna.

Enligt en färsk rapport om juristutbildningen i Finland finns det brist på sådana jurister som kan arbeta på svenska (Mähönen m. fl. 2020, 94). För att garantera en levande tvåspråkighet i Finland behöver vi således jurister som arbetar på båda språken, finska och svenska (Grönqvist 2013, 322; Landqvist m. fl. 2016, 33). Problematiken gällande användningen av dessa språk i juristyrken är de finskspråkigas möjligheter att använda svenska. Respondenterna rapporterade att i synnerhet i den offentliga sektorn är tillfällena att arbeta på svenska inte en självklarhet. De efterlyste flera möjligheter för finskspråkiga jurister att arbeta på svenska och att utveckla sina svensk-kunskaper. Genom att öka förståelsen av den mångfacetterade språkanvändningen i juristyrken kan vi bidra till att både finsk- och svenskspråkiga jurister i framtiden vill, kan och vågar arbeta på båda språken.

LITTERATUR

Barner-Rasmussen, Wilhelm. 2011. Affärer eller business? En studie av språkanvändningen i det ekonomiska samarbetet mellan Finland och Sverige. *Magma-studie*, nr 5. Hämtad 23.2.2013. <http://magma.fi/uploads/media/study/0001/01/6fde10e5af59645b22c447d7af23cde62a81a3b1.pdf>.

- Busse, Dietrich. 2000. Textsorten des Bereichs Rechtswesen und Justiz. I Antos, Gerd, Brinker, Klaus, Heinemann, Wolfgang, Sager, Sven F. (red.) *Text- und Gesprächslinguistik. Ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung*. Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft. Berlin/New York: de Gruyter. S. 658–675.
- Dörnyei, Zoltán & Scott, Mary Lee. 1997. Communication strategies in a second language: definitions and taxonomies. *Language Learning*, nr 47 (1). S. 173–210.
- Ehrenberg-Sundin, Barbro, Lundin, Kerstin, Wedin, Åsa, Westman, Margareta. 2008. *Att skriva bättre i jobbet. En basbok om brukstexter*. Stockholm: Nordstedts juridik.
- Engberg, Jan. 2013. Legal linguistics as a mutual arena for cooperation. Recent developments in the field of applied linguistics and law. *AILA Review*, nr 26. S. 24–41. Hämtad 10.11.2017. doi:10.1075/aila.26.03eng.
- Engberg, Jan. 2016. Fachkommunikation in Fremdsprachen: hinreichend breit, aber auch effizient genutzt? I Tinnefeld, Thomas (red.) *Fremdsprachenvermittlung zwischen Anspruch und Wirklichkeit: Ansätze – Methoden – Ziele*. S. 425–438. Hämtad 23.1.2017. <https://drive.google.com/file/d/0B-2HUXwM3-xiU1F4Y2R2YTFJb0E/view>.
- Engberg, Jan & Janich, Nina. 2007. Über die Komplexität fachkommunikativer Sprachkompetenz und ihrer Beschreibung. I Heller, Dorothee & Ehlich, Konrad (red.) *Studien zur Rechtskommunikation. Linguistic Insights. Volume 56*. Frankfurt am Main: Peter Lang. S. 209–234
- Eriksson, Lars D. 1999. Oikeuden polyfonia. I A. Jyränki (red.) *Oikeus ja kiellet. Oikeus ja oikeudellinen ajattelu monikielisessä maailmassa*. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja B. Muut kokoomateokset n:o 7. S. 35–41.
- Frände, Dan. 1998. Straffprocess på svenska: realitet eller illusion? *Tidskrift utgiven av juridiska föreningen i Finland*, nr 134 (1). S. 23–33.
- Galdia, Marcus. 2009. *Legal linguistics*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Grönqvist, Kaj. 2013. Redogörelse för en empirisk undersökning gällande det svenska språkets ställning i de tvåspråkiga tingsrätterna i södra Finland. *Tidskrift utgiven av juridiska föreningen i Finland*, nr 4. S. 314–323.
- Gunnarsson, Britt-Louise. 2009. *Professional Discourse*. London: Continuum International Publishing Group.
- Heittola, Sanna. 2017. "Poliisista päivää, från polisen god dag" *Språkliga yrkespraktiker vid de tvåspråkiga polisinställningarna i Finland*. Vaasan yliopisto. Acta wasaensia 392. Hämtad 20.12.2017. https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-781-1.pdf.
- Hoffmann, Lothar. 1998. Fachtextsorten der Institutionensprachen III: Verträge. I Hoffmann, Lothar, Kalverkämper, Hartwig, Wiegand, Herbert Ernst (red.) *Ein internationales Handbuch zur Fachsprachenforschung. 1. Halbband*. Berlin: Walter de Gruyter. S. 533–539.

- Härmälä, Marita. 2008. *Riittääkö Ett ögonblick näytöksi merkonomilta edellytetystä kielitaidosta?* Kielitaidon arviointi aikuisten näyttötutkinnoissa. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä studies in humanities 101.
- Jalkanen, Juha & Taalas, Peppi. 2013. Yliopisto-opiskelijoiden oppimisen maisemat: haasteita ja mahdollisuuksia kielenopetuksen kehittämiseksi. I Keisanen, Tiina, Kärkkäinen, Elise, Rauniomaa, Mirka, Siitonen, Pauliina & Siromaa, Maarit (red.) *AFinLA-e Soveltavan kielitieteen tutkimuksia*, nr 5. S. 74–88. Hämtad 3.12.2019. <https://journal.fi/afinla/issue/view/1107>.
- Jensen, Ulf, Rylander, Staffan & Lindholm, Per Henrik. 2006. *Att skriva juridik. Regler och råd*. Uppsala: Iustus förlag.
- Kakkori, Leena. & Huttunen, Rauno. 2014. Fenomenologia, hermeneutiikka ja fenomenografinen tutkimus. I Saari, Antti, Jokisaari, Olli-Jukka & Värri, Veli-Matti (red.) *Ajan kasvatus. Kasvatusfilosofia aikalauskritiikkinä*. Tampere: Tampereen yliopistopaino. S. 367–401.
- Kalverkämper, Hartwig. 1998. Rahmenbedingungen für die Fachkommunikation. I Hoffmann, Lothar, Kalverkämper, Hartwig, Wiegandg, Herbert Ernst (red.) *Ein internationales Handbuch zur Fachsprachenforschung. 1. Hallband*. Berlin: Walter de Gruyter. S. 24–47.
- Karjalainen, Sinikka & Lehtonen Tuula (red.) 2005. *Että osaa ja uskaltaa kommunikoida - akateemisissa ammateissa tarvittava kielitaito työntekijöiden ja työnantajien kuvaamana*. Helsingin yliopisto. Hallinnon julkaisuja 13/2005. Helsinki: Helsingin yliopisto, kielikeskus.
- Kuosa, Anne-Maria. 2020. *Työelämässä koetut moninaiset ja muuttuvat kielitaitotarpeet ruotsin kielen opintojen lähtökohtana oikeustieteen opinto-ohjelmassa*. Dissertations in education, humanities and theology no 161. University of Eastern Finland. Jyväskylä: Grano.
- Landqvist, Hans. 2010. Juridiska genrer på svenska. I Mattila, Heikki. E. S., Piehl, Aino & Pajula, Sari (red.) *Oikeuskieli ja säädöstieto. Suomalainen lakimiesyhdistys. Sarja C, nr 41*. Sastamala: Vammalan Kirjapaino Oy. S. 55–72.
- Landqvist, Hans. 2016. *Texter för lagstiftning, rättskipning och rättsinformation*. I Landqvist, Hans, Laurén, Christer, Nordman, Lieselott, Nordman, Marianne & Kvist, Maria (red.) *Juridik på svenska i Finland*. Vaasa: Scriptum. S. 111–171.
- Landqvist, Hans, Laurén, Christer, Nordman, Lieselott, Nordman, Marianne & Kvist, Maria. 2016. *Juridik på svenska i Finland: bakgrund, introduktion och disposition*. I Landqvist, Hans, Laurén, Christer, Nordman, Lieselott, Nordman, Marianne & Kvist, Maria (red.) *Juridik på svenska i Finland*. Vaasa: Scriptum. S. 12–39.
- Long Michael. H. 2005. Methodological issues in learner needs analysis. I Long, Michael, H (red.) *Second language needs analysis*. Cambridge: Cambridge University Press. S. 19–76.
- Mattila, Heikki E.S. 2002. *Vertaileva oikeuslingvistiikka*. Helsinki: Kauppakaari.
- Metsämuuronen, Jari. 2010. Pienten aineistojen tilastollinen testaaminen. I Aaltola, Juhani & Valli, Raine (red.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II*.

Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus. S. 251–273.

- Mähönen, Jukka, Airaksinen, Manne, Korte, Atte, Mattsson, Albert, Mielityinen, Sampo, Niemi, Johanna, Paso, Mirjami, Rantanen, Johanna, Moitus, Sirpa, Partanen, Laura & Huusko, Mira. 2021. *Oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen arviointi.* Kansallisen koulutuksen arviointikeskus. 22:2021. Hämtad 8.11.2021. https://karvi.fi/wp-content/uploads/2021/11/KARVI_2221.pdf.
- Nordman, Marianne. 2008. Juridisk text på svenska – ett gebit för språkforskare och språkvårdare. I Foley, Richard, Salmi-Tolonen, Tarja, Tukiainen, Iris & Vehmas, Birgitta (red.) *Kielen ja oikeuden kohtaamisia.* Heikki E. S. Mattilan juhlakirja. Helsinki: Talentum. S. 251–264.
- Statistikcentralen. Hämtad 12.1.2022. https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/sv/StatFin/StatFin_vrm_vaerak/statfin_vaerak_pxt_11ra.px/
- Suni, Minna. 2011. Missä ja miten maahanmuuttajat kehittävät ammatillista kielitaitoaan? *Ammattikasvatuksen aikakauskirja, nr 2.* S. 8–22. Hämtad 15.11.2019. <https://akakk.fi/ammattikasvatuksen-aikakauskirja-22011/>.
- Tanner, Johanna. & Lassus, Jannika. 2018. Kotimaiset kielet työelämässä: suomenruotsalaisten raportoimat kokemukset työelämän viestintätilanteista ja saamastaan kielenopetuksesta. I Lehti, Lotta, Peltonen, Pauliina, Routarinne, Sara, Vaakanainen, Veijo & Virsu, Ville (red.) *Uusia lukutaitoja rakentamassa – building new literacies.* *AfinLan vuosikirja, nr 76.* Jyväskylä. S. 115–133. Hämtad 5.12.2019. <https://journal.fi/afinlavk/issue/view/5333>.
- Tuomi, Jouni. & Sarajärvi, Anneli. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.* Jyväskylä: Tammi.
- Vaattovaara, Johanna. 2017. Akateemisten asiantuntijoiden kertomaa: viestintä, kielitaito ja kielitietoisuus asiantuntijatyössä. I Latomaa, Sirkku, Luukka, Emilia & Lilja, Niina (red.) *Kielitietoisuus eriarvoistuvassa yhteiskunnassa – Language awareness in an increasingly unequal society.* *AFinLan vuosikirja, nr 75.* S. 298–319. Hämtad 28.12.2017. AFinLan vuosikirja 2017 (Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja 75) | AFinLan vuosikirja (journal.fi).

Lagar och författningar

- Lag om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda 424/2003. Given i Helsingfors den 6 juni 2003 Hämtad 4.6.2017. <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2003/20030424>.
- Språklag 423/2003. Given i Helsingfors den 6 juni 2003. Hämtad 14.6.2017. <http://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2003/20030423>.

